

2020-05-07

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KUN 2019/128

Kulturnämnden

Motion – Dokumentation av Nackas miljöer

Motion den 3 oktober 2019 av Christina Ståldal med flera (NL)

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige bifaller förslagen i motionen på så sätt att kulturnämnden ges i uppdrag att utveckla former för en samordnad kulturmiljöprocess.

Motionen är därmed färdigbehandlad.

Sammanfattning av ärendet

I motionen föreslås att förutsättningarna för att göra en mer heltäckande dokumentation av Nackas miljöer i de områden där stadsbyggnation ska äga rum ska utredas.

Motionären önskar att nio områden som omnämns i motionärens andra punkt prioriteras. I beredningen av motionen har det inte varit möjligt att få svar på frågan om tillgänglig fullständig dokumentation om motionärens prioriterade områden för dokumentation av Nackas miljöer i Nackas lokalhistoriska arkiv eller inom ramen för kommunantikvariens arbete. Det förefaller finnas anledning att identifiera en process för hur och vilka av Nackas kulturmiljöer som står inför omvandling kan dokumenteras. I beredningen av motionen föreslås att kulturnämnden får i uppdrag att utveckla former för en samordnad kulturmiljöprocess med kommunantikvarie, tjänstepersoner som ansvarar för kulturmiljöfrågor för kulturnämndens räkning och driftsansvariga för kommunens lokalhistoriska arkiv och museet Hamn.

Förslagen i motionen

Nackalistan vill:

- Att Nacka kommunfullmäktige beslutar att utreda förutsättningarna för att göra en mer heltäckande dokumentation av Nackas miljöer i de områden där stadsbyggnation ska äga rum
- Att dokumentationen till att börja med ska prioritera områden där byggnation kommer eller är på gång att ske såsom Ektorps, Tippen, Älta, Orminges, Henriksdal, Forum, Ryssviken, Järta, Fisksätra

Enhetens utredning och bedömning

I motionen från Nackalistan menar motionären att många flyttat till Nacka på grund av platsens natur och karaktär. I andra fall att det kan vara en förväntan inför den kommande storstadskaraktären som planeras som bidraget till beslutet. Oavsett inställning till stadsomvandlingen menar motionären att medborgare, tids nog, kommer att vilja veta hur det såg ut innan förändringarna genomfördes. Vidare menar motionären att det är brådskande att dokumentera nutidshistorien för eftervärlden. Motionären önskar att nio områden som omnämns i motionärens andra punkt prioriteras. I enhetens utredning har ansvarsfrågorna för dokumentation av nutidshistorien inför stadsomvandling i kulturnämndens respektive miljö- och stadsbyggnadsnämndens reglementen undersökts.

Kulturnämndens ansvar

I följande punkter i kulturnämndens reglemente ingår ett visst ansvar för dokumentation och bevarande. Kulturnämndens reglemente innefattar:

- p. 6 "*Ansvara för kommunens lokalhistoriska arkiv*"
- p. 8 "*Utifrån sitt ansvarsområde vara remissinstans i frågor som rör fysisk planering*"
- p. 13 "*Verka för bevarande av estetiskt och kulturhistoriskt värdefulla eller i samhällsbilden karaktäristiska byggnader, anläggningar och anordningar*"

Inom ramen för kulturnämndens finansierade verksamhetsområden finns ett antal olika verksamheter som på olika sätt bidrar till genomförandet av nämndens uppdrag i enlighet med reglementet.

Kulturhuset Dieselvekstaden har genom avtal ansvar för att tillgängliggöra Nackas kulturarv och specifik verksamhet för kommunens lokalhistoriska arkiv. Ett exempel på verksamhet för att bevara och dokumentera lokala miljöer är Nacka lokalhistoriskas Facebooksida med över 1 000 följare. Sidan hålls levande genom kontinuerliga inlägg som kan kommenteras. Kampanjen "Dela ditt Nacka", där nackaborna får vara med och dela sina bilder utifrån specifika teman är ett annat exempel. I det lokalhistoriska arkivet pågår en ständig process med att administrera, uppordna och förteckna inkomna handlingar till Nacka lokalhistoriska arkiv och arbetet kompletteras genom nya gåvor och insamling av såväl fotografier som andra handlingar. En stor del av lokalhistoriska arkivets bildmaterial är digitaliserat och nackabor och andra uppmanas att dela med sig av värdefulla bilder. Det lokalhistoriska arkivet har inte ett aktivt uppdrag att dokumentera och följa upp vilka av Nackas miljöer som planeras att omvandlas i takt med stadsutvecklingen.

I de yttranden om förslag till nya detaljplaner som remitteras till kulturnämnden lyfts bevarandet av estetiskt och kulturhistoriskt värdefulla miljöer fram i enlighet med reglementet.

I kultur- och fritidsenhetens rapport Kulturarv Nacka- en omvärldsanalys framåt 2030 (se Bilaga 2) lyfts att ansvarsfördelning mellan stadsbyggnads- och kulturprocessen bör vara tydlig för att få ut maximal nytta av satsningar på kulturarv. Rapporten togs fram

med anledning av att ny driftsaktör för museet Hamn skulle upphandlas. Det framhålls i rapporten att kulturarvsverksamhet även har gränssnitt mot många andra kommunala verksamheter, exempelvis fastighet, skola, fritid, natur och park och att kulturarvsområdet är betjänt av samverkan mellan de kommunala processerna. I museets Hamns driftsuppdrag framhålls att museet ska omfatta ett dåtids-, samtids- och framtidsperspektiv på museiverksamheten och att Nackas historia, liksom dess samtida och framtida kulturarv ska reflekteras i såväl den permanenta verksamheten som i tillfälliga utställningar.

Miljö- och stadsbyggnadsnämndens ansvar

I miljö- och stadsbyggnadsnämndens reglemente framgår att nämnden i den mån uppgifterna inte åligger kommunstyrelsen eller annan nämnd, ska fullgöra kommunens uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet. I detta ingår bland annat att följa samhällsutvecklingen och aktuella plan- och byggnadsfrågor och därvid framföra sina synpunkter på funktion, gestaltning och utformning samt plan och byggnadsverksamhet i övrigt. I kommunen finns en kommunantikvarie som har sin placering inom stadsutvecklings processen. Kommunantikvarien är inkopplad på ett tidigt stadie i planprocessen för att ta till vara kulturmiljö- och byggnadsminnesperspektiven i ärenden inom stadsutvecklings- och planprocessen.

Genom kommunantikvariens deltagande i stadsbyggnadsprojekten och vid bygglovsprövning kan kulturmiljöfrågor bevakas i tidigt skede. Behov av antikvariska analyser kan lyftas och kulturhistoriska miljöer kan skyddas och bevaras genom bestämmelser i detaljplan. Det handlar vanligen om en avvägning mellan olika intressen. Alla miljöer kan inte skyddas, men de mest värdefulla miljöerna, såsom exempelvis riksintressen, kan skyddas med stöd av lagstiftningen.

Kulturmiljöprogrammet

Ett kulturmiljöprogram togs fram som underlag/sectorprogram till Nacka översiktsplan 2012. Av kulturmiljöprogrammet, som antogs av Kommunfullmäktige 2011, framgår vilka områden i Nacka som inventerades och som det finns förhållningssätt för vid utveckling eller förändring. Delar av de av motionären prioriterade områdena finns upptagna i programmet. De mest värdefulla inventerades för att ingå i kulturmiljöprogrammet. Syftet med kulturmiljöprogrammet är att vara ett styrdokument. Det ska inte betraktas som ett arbete för att dokumentera kulturmiljöer. Det finns både äldre och nyare inventeringar som i vissa fall tagits fram separat i samband med önskemål om förändringar av olika områden, men dessa är inte sammanställda med syfte att skapa en utförlig eller heltäckande dokumentation av Nackas miljöer. Organiserad dokumentation av Nackas miljöer förefaller saknas. Den kommunantikvariska funktionen har återkommande lyft fram värdet av en mer heltäckande dokumentation av Nackas miljöer. Inte minst utifrån att takten i stadsutvecklingsprocessen ökat och det planeras för stora förändringar av olika delar av Nacka under de närmaste åren.

Behov av samordning

I beredningen av motionen har det inte varit möjligt att få svar på frågan om tillgänglig fullständig dokumentation om motionärens prioriterade områden för dokumentation av Nackas miljöer i Nackas lokalhistoriska arkiv eller inom ramen för kommunantikvariens arbete. Det förefaller finnas anledning att identifiera en process för hur och vilka av Nackas kulturmiljöer som står inför omvandling kan dokumenteras. De inventeringar och utredningar avseende kulturmiljöer som tas fram inom ramen för stadsutvecklingsprocessen sedan 2013 kan utgöra en bas för dokumentationsarbetet.

I beredningen av motionen föreslås att kulturnämnden får ansvar för att utveckla former för en samordnad kulturmiljöprocess. Den samordnade kulturmiljöprocessen skulle exempelvis kunna organiseras med tertialmässiga möten mellan kommunantikvarie, tjänstepersoner som ansvarar för kulturmiljöfrågor för kulturnämndens räkning och driftsansvariga för kommunens lokalhistoriska arkiv och museet Hamn.

Genom samordning av process för kulturmiljöfrågor i allmänhet bör eventuell otydlighet i fördelningen av ansvar gällande bevarande och dokumentation av försvinnande miljöer, mellan kulturnämndens och miljö- och stadsbyggnadsnämndens reglementen motverkas. Genom samordning av det kommunala ansvaret för att bevara, skydda, tillvarata och tillgängliggöra fysiska miljön mellan kommunens processer kan dokumentationsarbetet av Nackas försvinnande miljöer säkerställas. Ett första uppdrag för den samordnade processen skulle kunna utgöras av att ta fram en prioritering av vilka av Nackas miljöer som står inför omvandling som ska prioriteras för att dokumenteras. Former för hur dokumentationen ska tillgängliggöras för framtida generationers nackabor kan också ingå i samordningens initiala arbete.

Ekonomiska konsekvenser

De direkta ekonomiska konsekvenserna för att påbörja arbetet med samordningsgruppen bedöms kunna rymmas inom ramen för kulturnämndens ram för 2020. Inför ett mer utvecklat dokumentationsarbete från 2021 och framåt bör specifika medel för ändamålet avsättas och lyftas in i processen för mål och budget 2021-2023. De ytterligare ekonomiska konsekvenserna kan framförallt komma att uppstå i det mer direkta arbetet med dokumentationen som bör utföras av aktörer med specifik kompetens inom kulturmiljöområdet som exempelvis byggnadsantikvarisk sådan.

Konsekvenser för barn

Att säkerställa att Nackas nuvarande miljöer dokumenteras för framtiden är ett sätt att skapa förutsättningar för tillgänglighet till dokumentation av nuvarande och kommande nackabors barndomsmiljöer. Även de barn som växt upp i Nacka nu och de som växt upp här under den senaste 30 till 40 åren kommer att vilja förmedla kunskaper till sina barn om sina barndomsmiljöer. Den dokumentation som finns i olika digitala och analoga arkiv över då tiden var ofta av mycket god kvalitet med lång hållbarhet, medan nuvarande tekniker för dokumentation inte har samma förutsättningar för bevarande vilket ger ansvariga myndigheter ett tyngre ansvar för dokumentation. Barns utveckling av identitet och självkänsla påverkas positivt av att känna tillhörighet och stolthet i förhållande till den plats man räknar som sin hemmiljö. Dokumentation av Nackas

miljöer bedöms behöva prioriteras i den kommande stadsomvandlingen och Nackas barn och unga ska kunna beredas möjligheter att delta i beskrivning av sina barndomsmiljöer.

Handlingar i ärendet

Bilaga 1 Motion Dokumentation av Nackas miljöer

Bilaga 2 Kulturarv Nacka – en omvärldsanalys framåt 2030, rapport i samband med Inriktningsbeslut för museets Hamns verksamhet (KUN 2016/77)

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Ulrika Westin
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten